

nejmohutnější exempláře jsou starší než 200 let. Vzhledem k absenci jakéhokoli jiného mechanismu pro šíření plodů, než je gravitace, rostou mladí jedinci převážně ve shlucích kolem mateřské rostliny. Velmi omezené šíření plodů se odráží v genetickém složení populací, které vykazují vysokou úroveň příbuzenského křížení.

Současný stav porostů lodoicey je výrazně ovlivněn ničením přirozených stanovišť vypalováním a obděláváním půdy na počátku 20. století. Dodnes jsou přirozené populace ohroženy antropogenními požáry a nově nelegálním sběrem plodů. Jen proto, že plody mohou připomínat ženské hýždě a samčí květenství má falickou podobu, jsou plodům i palicím přisuzovány, především v Asii, afrodiziakální účinky. Odhady o počtu jedinců v přirozeném pro-

středí se dosti rozcházejí. Nejnižší modely udávají přibližně 16 tisíc, nejvyšší odhadují existenci až 27 tisíc exemplářů, z nichž je 70 % juvenilních, neplodných jedinců, 14 % tvoří dospělé samičí rostliny a zbylých 16 % kvetoucí samčí exempláře.

Vzhledem k tomu, že Vallée de Mai je domovem největší populace lodoicey seychelské, přispívá tato ikonická rostlina nejen k ekonomickému rozvoji Praslinu, ale celých Seychel. Podle nedávných statistik navštívilo Vallée de Mai více než 40 % turistů přijíždějících na Seychely a z vybraného vstupného se uhradilo 76 % ročních příjmů Seychelles Islands Foundation (SIF). Nadace Seychelských ostrovů je nezisková organizace, založená jako veřejný fond seychelskou vládou v r. 1979. Spravuje a chrání památky světového dědictví UNESCO,

atol Aldabra i údolí Vallée de Mai, a jejím patronem je prezident Seychel. Je řízena správní radou s 15 členy, které jmenuje prezident. Rada zastupuje jednotlivce a organizace ze Seychel i zahraniční zabývající se ochranou biodiverzity a ekosystémů (obr. 7). Určitá část příjmů SIF je generována i z přímého prodeje plodů, jejichž cena se v r. 2026 pohybuje zhruba od 280 do 350 eur za kus v závislosti na velikosti a symetrii. Všechny plody určené k oficiálnímu vývozu podléhají přísné registraci. Jednoznačně je deklarováno, že získané finance ze vstupného i prodeje plodů jsou investovány přímo do správy a ochrany, jakož i do výzkumných aktivit na těchto lokalitách.

Použitá literatura uvedena na webu Živy. K dalšímu čtení např. Živa 2026, 2: 75–78.

Ceny Živy za rok 2025

Ve středu 15. dubna 2026 proběhlo za přítomnosti osobností vědeckého života předání cen časopisu Živa. Slavnostní odpoledne v novorenesanční Lannově vile v pražské Bubenci, reprezentačních prostorách Akademie věd, zahájila Helena Illnerová, dřívější předsedkyně Akademie věd ČR. Zúčastnila se významná představitelka Akademie věd a dříve také předsedkyně Učené společnosti ČR Blanka Řihová, členka Akademické rady AV ČR Soňa Ehlerová, ředitel Biologického centra AV ČR Libor Grubhoffer a ředitel Geologického ústavu AV ČR Tomáš Příkryl, členové redakční rady Živy a další milí hosté. Oceněné představili předseda redakční rady Jan Votýpka a šéfredaktorka Jana Šrotová. Ceny jsou vyhlašovány od r. 1997 a uděluje je redakční rada a redakce Živy.

Cena Vojena Ložka

Autorovi nejlepšího článku ročníku ve věku do 25 let (určující je věk prvního autora). Pojmenována byla na počest V. Ložka (1925–2020), dlouholetého člena redakční rady (od r. 1973) a podporovatele Živy, renesanční osobnosti terénních přírodovědných oborů, zakladatele moderní paleoekologie v Čechách a na Slovensku, předního evropského malakologa, ochránce přírody a vyučujícího na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy. Cena je podporována finančně Střediskem společných činností AV ČR, darem je originální diplom a publikace Nakladatelství Academia.

● **Mgr. Kateřina Bezányiová**, spoluautor RNDr. Lukáš Choleva, Ph.D., za článek Piskoř pruhovaný – rytíř bahnitých vod mezi evolucí a zánikem (Živa 2025, 6)

K. Bezányiová absolvovala na katedře zoologie PFF UK v Praze. Pokračuje v doktorském studiu zoologie na PFF UK a v Laboratoři genetiky ryb na Ústavu živočišné fyziologie a genetiky AV ČR. Zaměřuje se na detekci ryb pomocí environmentální DNA (eDNA) v projektu ochrany piskoře pruhovaného (za podpory Technologické agentury ČR, hlavní řešitel L. Choleva).

Působí v Biologické olympiádě coby autorka a editorka studijních textů a soutěžních úloh a na Mezinárodní biologické olympiádě jako jeden z mentorů české delegace.

Cena Jana Sudy

Autorovi nejlepšího článku ročníku v kategorii 26 až 30 let (určující je věk prvního autora). Pojmenována byla na počest J. Sudy (1974–2017), od r. 2009 předsedy redakční rady Živy, který významně přispěl do struktury obsahu časopisu podporou komplementarity tradičních a mezioborové experimentálních disciplín a větším zapojením mladých autorů. Působil na PFF UK a v Botanickém ústavu AV ČR a věnoval se rozvíjení a zavádění metod průtokové cytometrie do populační botaniky a vývojové biologie rostlin. Cena je finančně podporována SŠC AV ČR, darem je originální diplom a publikace Nakladatelství Academia. Za rok 2025 byly uděleny ceny dvě.

● **Mgr. Albert František Damaška, Ph.D.**, za článek Rozmanitost a historie neznámých obyvatel evropských bučin – mechovníček Havlův a příbuzní (Živa 2025, 1)

Cenu převzal Daniel Čičovský z PFF UK a Mikrobiologického ústavu AV ČR, jeden

ze spoluautorů odborného článku, ze kterého oceněný příspěvek v Živě vycházel.

A. F. Damaška se zabývá evoluční biologií, ekologií a systematikou živočichů, převážně brouků (Coleoptera). Vystudoval zoologii na PFF UK v Praze. Hlavní skupinou jeho výzkumu jsou dřepčící (Alticiini). Nyní je postdoktorandem v laboratoři Ekologie a evoluce sociálního hmyzu na Entomologickém ústavu Biologického centra AV ČR v Českých Budějovicích, kde se zabývá lesními brouky na Tchaj-wanu a jejich odpovědi na sucho. Věnuje se práci se studenty jako organizátor zahraničních exkurzí Fluorescenční noci pro středoškolačky a člen předsednictva Ústřední komise Biologické olympiády i práci s veřejností jako člen výboru České společnosti entomologické, kde má na starost akci Hmyz roku.

● **Mgr. Kristina Svobodová**, spoluautor prof. RNDr. Michal Horsák, Ph.D., za článek Kolik padlého dřeva potřebují plži v hospodářských smrčínách? (Živa 2025, 4)

K. Svobodová vystudovala ekologickou a evoluční biologii na PFF Masarykovy univerzity v Brně, kde absolvovala i magisterský obor Zoologie. Nyní se při doktorském studiu zabývá diverzitou suchozemských plžů ve středoevropských lesích v současném i historickém kontextu. Zajímá se také o prostorové rozšíření druhů na jemných škálách a o roli mikroklimatických podmínek při utváření společenstev. Ve volném čase se angažuje v občanské iniciativě Černá křídla nad Brnem, která usiluje o záchranu brněnské městské divočiny.

Zvláštní ocenění časopisu Živa

Za popularizaci biologických věd autorům příspěvku, který obsahově i rozsahem přesahuje rámec jednotlivých publikovaných článků. Hodnotí se jako význačný z hlediska např. významu pro výuku. Čestná cena, darem je originální diplom a publikace Nakladatelství Academia. Za rok 2025 byla udělena autorům dvou seriálů. Z prostorových důvodů dále neuvádíme více o všech autorech, podrobněji na webu Živy.

● **Mgr. Milan Vrtílek, Ph.D.**, RNDr. Bc. Jakub Žák, Ph.D., Mgr. MATEJ POLAČIK, Ph.D., a RNDr. Radim Blažek, Ph.D., za seriál Laboratorní ryby z vysychajících tůň 1–5 (Živa 2024, 3 až 2025, 2) Cenu převzali Milan Vrtílek a Jakub Žák.

- 1 Pohled ze zahrady na Lannovu vilu v Praze-Bubenci, letos s bohatě rozkvetlou magnolií. Vybudována byla v r. 1872 průmyslovým podnikatelem a sběratelem uměleckých památek Vojtěchem Lannou.
- 2 H. Illnerová předala Cenu V. Ložka do 25 let zooložce K. Bezányiové.
- 3 Cenu J. Sudy pro autory ve věku 26–30 let převzali od S. Ehlerové (vpravo) a J. Votýpky (vlevo) za A. F. Damašku D. Čičovský (druhý zleva), K. Svobodová a jako spoluautor M. Horský.
- 4 Laureáti Zvláštního ocenění Živý. Zleva P. Koutecký, M. Pekařová, L. Kuchyňková, T. Urfus, J. Prančl a J. Chrtek, uprostřed B. Říhová, která všem cenu předala, vedle ní Z. Kaplan, J. Žák a M. Vrtílek. Blíže v textu

M. Vrtílek vystudoval systematickou biologii a ekologii na PřF MU v Brně, kde poté obhájil i disertační práci v oboru Zoologie pod vedením prof. Martina Reicharda na Ústavu biologie obratlovců AV ČR. Na tomto ústavu také působí a zabývá se evolucí životních strategií krátkověkých ryb – anuálních halančíků, a to především stárnutím.

● **Mgr. Jindřich Chrtek, CSc., Mgr. Tomáš Urfus, Ph.D., Mgr. Michaela Pekařová, Mgr. Zdeněk Kaplan, Ph.D., Mgr. Jan Prančl, Ph.D., Mgr. Marek Slovák, Ph.D., Mgr. Petr Koutecký, Ph.D., Mgr. Lenka Kuchyňková a Mgr. Jiřina Josefiová,** za seriál Mají se vzácné druhy rostlin bát křížení s hojnějšími příbuznými? I–III (Živa 2024, 6 až 2025, 2)

J. Chrtek vystudoval botaniku na PřF UK v Praze. Působí v Botanickém ústavu AV ČR v Průhoncích a na katedře botaniky PřF UK. Zabývá se zejména taxonomií a evolučními procesy v polyploidních a často apomiktických skupinách – rody jestřábník (*Hieracium*) a chlupáček (*Pilosella*) z čeledi hvězdicovitých (*Asteraceae*) nebo kuřička (*Minuartia*) z hvozdíkovitých (*Caryophyllaceae*). V poslední době věnuje pozornost také významu a dopadům mezidruhového křížení na populace vzácných a ohrožených druhů rostlin.

Purkyňova cena

Za popularizaci biologických věd autorovi nejlepšího článku ročníku 2025 ve věku od 30 let. Kritérii jsou originalita, tematický

přínos a sdělnost. Čestná cena, darem je originální diplom a publikace Nakladatelství Academia. Byla udělena za dva články.

● **prof. RNDr. Katarína Holcová, CSc., prof. RNDr. Martin Košťák, Ph.D., prof. RNDr. Stanislav Opluštil, Ph.D., a Mgr. Valéria Vaškaninová, Ph.D.,** za článek Fossilie – klíč k pochopení (nejen) minulosti Země (Živa 2025, 5)

Prof. K. Holcová vystudovala základní a ložiskovou geologii na PřF UK v Praze. Aspiranturu absolvovala na Univerzitě Komenského v Bratislavě, postgraduální studium opět na PřF UK. Působí na Ústavu geologie a paleontologie PřF UK. Zaměřuje se na mikropaleontologii, zejména studium foraminifer a vápnitého nanoplanktonu v různých stratigrafických úrovních. Věnuje

se jejich využití při rekonstrukcích paleoklimatu, paleoceanografických poměrů a paleogeografie. Rekonstrukce lze spolehlivě provádět pouze v rámci týmů sdružujících specialisty z příbuzných oborů jako sedimentologie a organické i anorganické geochemie. Právě takové týmy stály u projektů, které v posledních letech vedla.

● **RNDr. Vít Latzel, Ph.D.**, za článek Epigenetická paměť je jedním z klíčů k přežití rostlin v proměnlivém světě (Živa 2025, 3)

V. Latzel je ekolog působící v Botanickém ústavu AV ČR, kde se zabývá epigenetikou a mezigenerační plasticitou rostlin. Vystudoval biologii na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích, kde také získal doktorát v oboru Botanika. Studuje reakce rostlin na stresové podmínky a jak změny ovlivňují jejich potomky. Propojuje molekulární biologii s ekologií a evolucí a přispívá k pochopení role negenetické dědič-

5 a 6 Laureáti Purkyňovy ceny V. Vaškainová (druhá zleva), S. Opluštil (uprostřed) a K. Holcová, předávající T. Příkrýl a zcela vlevo J. Votýpka (obr. 5). V. Latzel převzal ocenění od L. Grubhoffera (6).

7 J. Šantrůčkovi předala Cenu A. Friče H. Illnerová.

8 Ocenění a předávající v zahradě vily Lanna. Snímky J. Tománka, SSČ AV ČR

nosti v adaptaci rostlin. Získal cenu AV ČR pro mladé vědecké pracovníky.

Cena Antonína Friče

Ocenění osobnosti, která významným způsobem přispěla k rozvoji Živy na poli autorském, organizačním nebo popularizačním. Čestná cena, darem je originální diplom a publikace Nakladatelství Academia.

● **prof. Ing. Jiří Šantrůček, CSc.**, za dlouhodobou spolupráci s redakcí časopisu Živa a za záštitu a tvorbu koncepce

bloku článků o fotosyntéze, který vyšel v Živě 2025, 4.

Prof. J. Šantrůček absolvoval Vysokou školu zemědělskou v Praze, agronomickou fakultu se zaměřením práce na příjem fosforu rostlinami a aspiranturu v Ústavu experimentální botaniky Československé akademie věd. V rámci přesídlení ÚEB a dalších ústavů ČSAV přešel do Českých Budějovic. Po pádu komunismu a vzniku Ústavu molekulární biologie rostlin AV ČR a Biologické fakulty JU pracoval v obou institucích jako vědecký pracovník, vedoucí oddělení fotosyntézy ÚMBR. Následovaly stáže v USA, Kanadě, Německu a postdoktorské místo na Australské národní univerzitě v Canbeře. Po návratu se stal vedoucím nově založené katedry fyziologie rostlin BF (PřF) JU, habilitoval se na MU v Brně v oboru fyziologie rostlin a byl jmenován profesorem na PřF UK v Praze.

Více na www.ziva.avcr.cz